

Mohácsaink

Hogy csinálta Háy Gyula? Közvetlenül 1956 után, mikor is bebörtönözték, Márianosztrán megírta Mohács című tragiédiáját. Ebben V. Károly császár (akinek birodalmában sohasem nyugodott le a Nap, mint tudjuk, s talán ezért tudta, hogy a Föld kicsi és gömbölyű) azt mondja: „Az emberi nem nagy kérdései nem úgy múlnak el, hogy megoldódnak, hanem úgy, hogy elavulnak, túlélnek, kiesnek a divatból...” Talán az ilyesmi bölcsesség segített Háy Gyulának, hogy a személyes érintettség ellenére, nem aktuálizáló, hanem analízáló darabot írt, azaz valódi stragégaként és nem taktikusként politizált. Jó szemmel figyelt a történelem maradványaira, és azt látta, hogy a mindenkori urak változástól való féltelme megszüli „a nemzeti öngyilkosság bűnös és torz gondolatát”. És azt akarta: el Mohácsot!

Hogy csinálja Ruszt József? Háy elfogulatlan-okos analizéséből kiemeli ez utóbbi, egyetlen elemet, és ezt analizálja a színpadon. Egyszerűsítve: Ruszt azt mondja, ha egy ilyen fölényes dramaturgiai vértetéssel megírt történelmi drámát kezelésbe vesz a színpadi gépezet — az bármikor biztonságosan működik. De minek? Mit ér a színház — kockázat nélkül? Legalábbis: nem hat. Márpedig erős hatás kell, hiszen a színház éppen ezért létezik. A rendező tehát fogja a darabot, megkeresi a neki — és a nekünk — való hangsúlyokat, az éppen itt és éppen most eleven, azonosítható, „korhű” elemeket. Aztán ezeket, és csakis ezeket, a mindannyiunk számára ugyanazt mondó, meggyezes színházi nyelven, jelekkel és szimbólumokkal fölerősítve tálatja. Így állhat elő az izgalmasan kockázatos, mert a ráismerés, az egymásra ismerés pillanatait igénylő előadás.

Egyszerű? Hát nem! Az ilyen színházban egyszerre nagyon precíznek és igen nagyvonalúnak kell lenni, amit borzasztó nehéz összehozni. Ruszt második szegedi korszakának első rendezése — amit ráadásul a publikum nagy várakozása is nyomaszthatott — összejött: valódi színház. A darab kegyetlenül, igen ökonómikusan, a választott hangsúlyoknak megfelelően — meghúzva. Az előadás: pontosan, szépen, nagyon határozott tollvezetéssel írt egyetlen körmondat, felkiáltóval. Amíg „megolvassuk”, időzünk a kiterőinél, képeinél, döbbenet eszmélünk: mennyi a mocok ebben a szépségben! Véláztató! Uramik viselt dolgai (összes Mohácsunknál, írjunk ide évszámokat?, de hiszen oly egyöntetűek az előadás egyes pontjain az asszociációink!) láttán Csikasz, a Dózsa mátyája mellől királyi kutyagondozóvá süllyesztett mezítelű ember feszült tartásába merevedünk: egyetlen párencszóra várva...

Pengeélen táncol ez a Ruszt-féle kivonatolás: félelmetes pontosság híján ilyenkor válhat a színpad a tag asszociációs lehetőségek birodalmából kényelmetlenül szűk katedrává, ahol a didaxis az úr. A történeti elvű gondolkodás helyét ilyenkor sajátíthatja ki egy aktuálpolitikus szónoklat. De ez az előadás, szerencsére: szerves. Merészen segítik ugyan a nézői együttgondolkodást Ruszt színházának „vándorelemei”: a vörös-fekete színpad (s e drapériák nagyon beszédesen mozognak), a határozott helyű lépcsőkkel és emelvényekkel — Molnár Zsuzsa a tervező; a kellékhozó ceremóniamesterek; a gondal választott zenék; a fény- és hangeffektek; a jel- és szimbólumrendszer (köztük a szó

Háy Gyula-bemutató a nagyszínházban

Mikor kell politizálni? Micsoda kérdés — ma. Amikor a tegnapiól a holnap felé megyünk.
Hogyan kell politizálni? Micsoda kérdés — mindig másképpen. Attól függ, milyen volt a tegnapi, és miféle holnapba tartunk.

szoros értelmében kiemelt, a nézőtér fölé, és Lajos király azonos pózban fekvő alakja fölé függesztett feszület); a térben megtervezett, festményeszerű, hatásos állóképpé szerveződött mozgások stb.

Alig is lehet felsorolni, hogy mennyi, de csupa célratoróan funkcionáló színházi eszköz szolgál itt; így aztán bármilyen direkt — azért sikerült megmaradni a penge élén. S ugyanez a külön „színházi” izgalom vibrál az emberben a szereplők teljesítményét figyelve: aprólékosan kidolgozott alakítások; rizikósak; éppen a határon: már majdnem elkezdjük találgatni, ki kicsoda valójában?, mely valóságos figura kerül itt szerepbe a történelem ürügyén? Hát még, amikor a játéktípusok keverednek képzetársító hajlamunk megtámogatására! Már-már szenved az az esztéta lelkiünk, ám győz az egészséges színházi élvezet.

Mert ki van találva és nagyon „ül” a felséges testvérek (Juhász Károly, Hege-dus Zoltán, Olasz Anna) triumvirátusának tragikomikuma (Heil, Hitler!). A magyar uraké nemkülönben, főként Jakab Tamás pökködő, alkohol-puffasztott, testileg-szellemileg szétesett nádora. A jótékony húzásoknak köszönhetően, „egyenesvonalúbb” II. Lajos nvertünk, mint a Háy-dráma királya. Bagó Bertalan érzékenyen formált egy rokonszenves kamaszból valódi első emberré váló, gon-

dolkodó és szenvedő, hűvér figurát. Ugyancsak éle-tesebb, mint Háy Gyulánál, tehát szervesen az előadás ruszti „egyszerűsítéseit” követő Mária királyné alakja. Bede-Fazekas Annamária okos és nőies királynét alakít, s a mesteri jelenetben Kaszás Géza dinasztiaalapítói és férfiúi vágyaktól dúlt Zápolya Jánosával — frivolan vetül előre a történelem, meg a nemek sorsa... Miért ne?, ha már úgyis ismerjük? Mint azt a Jankót — Háy Janója helyett —, akit Barta Mária a magyar anya szerepében oly utánozzhatatlanul sokértelmű hangsúlyllyal emleget. Nincs hely, pedig kellene, sem az egyes színészi teljesítmények, sem a szereplők egymáshoz való viszonyának elemzésére. De valamennyi játékos személynek átgondolt az előadásbeli helye, s a művészek alighanem teljesítményük maximumán, odaadón produkálnak. Kovács Zoltán élvezetes Bakics vádjára minden helyszíne ellenére kiemelendő itt, és Szerédy Tibor pompásan a ruszti modorra simuló, fejelmezett-hatásos Perényi püspöke, és Mentés József atyai-politikusi érzemenyek között vergődő, nagyon emberszabású pápai követe, és Áron László, aki nagyszerű Tomori.

Ruszt és együttese ezzel a szép, és a kísértő történelmi szennvet fölmutató előadással alighanem megkezdte a beigért, progresszív színjátszás megvalósítását Szegeden. Ezért hajlunk elnézni az első rész hosszás exozicószzerűségét, a színészi beszédkultúra hiányosságait, s némely, talán éppen az erőteljességével a gondolatot redukáló előadáselem használatát. A keretbe, a gyilkos lövések csattogása közé fogott szörnyű-szép színházi kép mégis alighanem „korhűsége” miatt hatásos.

Sulyok Erzsébet

Vállalkozások pincékben, padláson...

Négy „maszek” és egy bank

Egyre-másra igyekszünk feloldani a korlátokat, segíteni azokat, akik saját tőkéjüket valamilyen vállalkozásba, üzletbe fektetik. Sokáig csak gmk-ka lehetett létrehozni, hiszen a pénzt kockáztató „csendestárs” munka nélküli jövedelem-szerzőnek minősült. Mintha az üzleti életben nem kellenek dolgozni, kockáztatni. Szerencsére ebben az évben már lehetőség van arra, hogy magánszemélyek is társaságokat alapítsanak, forgassák tőkéjüket a saját és természetesen az ország hasznára. A hozadék alapja ezentúl a kockázatvállalás is lehet. A piaci megmértetés azonban kicsit sántít, ma még. Nehezen fogadja be és el gazdaságunk, hogy akadnak akik többet, s főleg másként akarnak elérni, mint az megszokott. A nagyvállalatok még ma is „erőből” igyekeznek tárgyalni az újonnan alakult kisebb-nagyobb társaságokkal. Miért is ne, ha tehetik! Idő kell még ahhoz, hogy megszokjuk, másfajta szisztéma és játékszabályok igazgathatják azt a gazdaságot, amit évtizedeken át jónak, változtat-hatatlanak hittünk.

— Az az igazság, hogy sokan még nem is tudnak hová tenni miniket. Négy „maszek”, meg egy falusi bank? Mit akarnak ezek? Pedig cégbíróságon bejegyzett nevünk van, mi is éppen olyan jogi személyek vagyunk, mint egy nagyvállalat — kezd a beszélgetést a Gáspártársulat Kft. két ügyvezető elnöke Marosi Attila és Oláh Attila.

— Áprilisban, amikor a tagok egy szabóműhelyben megalakították a kft-t, vajon tudták-e mekkora feladatra vállalkozni?

— Két hónapig alakították át ezt a néhány négyzetmétert. Addig az utcán, a gépkocsinkból szolgáltuk ki a szabóság kuncsaftjait, kocsikban tárgyaltunk. Pedig

— Volt, ahol szóba se álltak velünk, amikor egy félmillió márkás üzlethez kerestünk társakat!
— Nem volt pénzük?
— Az összeget a külföldi partner letétbe helyezte volna, de ki hiszi el ma még egy kft.-nek, hogy ilyen összegekkel vállalkozik.
— Inkább vesszen a haszon?
— Inkább! Külföldön pedig telefonon, is kötnek ennél nagyobb üzletet.
— És ha letagadják?
— Olyan nincs. Az adott szó olyan, mint a szentírás.

az lenne a természetes, hogy bérrel az ember egy telepelyet telekszel, telefonnal. Ami nekünk ma sincs, hiába fizettünk be 90 ezer forintot. Kiderült, a sorbanállásnál magánszemélyként kezelték bennünket. Most onnan telefonálhatunk, ahonnan éppen tudunk: fülkéből, otthonról, barátok lakásáról... Szomorú, hogy veszteséges nagyvállalatok több ezer négyzetméteres irodákban adminisztrálnak, a nyereséges vállalkozások meg pincékben, padláson, szabóműhelyekben szoronganak.

Minden kezdet nehéz — mondhatná az ember. Azért sikereket is tudhat lassan maga mögött az új kft.

— Egy gazdasági társaság keretében már épül a Somogyi utcában, a tejívő helyén a Viva gyorsétkező. A hatmillió befektetéssel indított üzlet megnyitása sajnos késik. A műemlék jellegű épületben ugyanis sok gondtal találtak szembe magunkat. A régi gazda, a megyei vendéglátó is késve költözött ki. Így csak jó két hónapos hátránnyal tudunk majd nyitni. Minden hónap egymillió árbevétel-kiesést jelent nekünk. A kamataink pedig ketyegnek közben is.

Hogy valójában mire is ugrott össze tavasszal a Szőregi Takarékszövetkezet és négy egykori magánvállalkozó? Elsősorban korrekt, minőségi és olcsó vendéglátást

szertnének meghonosítani. A műszaki értelmiségiből, jogászból, vendéglátásból és szabóból álló kis csapat azt vallja, hogy nagy forgalommal, kis haszonnal is lehet szép eredményt elérni. Egyelőre különben is csak a kisebb falatokra vállalkoznak. Másként úgy járnának, mint a félmillió szállítási üzlettel: senki nem venné őket komolyan.

— Most tárgyalunk a Zöldérttel is. Az ottani vállalkozási irodával közösen szeretnénk újabb vendéglátóhelyeket nyitni Szegeden. Elsősorban a „résekbe” igyekszünk befurakodni, a hiányokat pótolni. A szállítástól egyelőre teljesen lemondunk. A Kiosz és a Szőregi Takarékszövetkezet most újabb kft-t hoznak létre nemzetközi szállításokra. Reklámtevékenységre is kaptunk jogosítványt. Most mezőgazdasági termeléstelen törjük a fejünket, egy nyugatnémet cégnek szállítanánk zöldséget, gyümölcsöt. Ehhez azonban még néhány engedélyt el kell intéznünk, hogy exportálhassunk. Egyelőre még a saját üzleti útjainkat is zsebből fizetjük...

— Erdemes még a vendéglátásban vállalkozni?
— Hogyne! Ha tisztességesen, megbízhatóan csinálja az ember, akkor igen. Ezért tervezzük azt, hogy előbb-utóbb egész vendéglátó-hálózatot hozunk létre.

— Sikerült?
— Hát, az első próbálkozások sok kudarcra járnak. Szép üzletnek bizonyult volna a Maty-éri evezőspálya melletti szabadidőközpont is. Jövőre, a világbajnokságra valakinek gondoskodni kellene a kulturált ellátásról. Mi vállaltuk volna, sőt egy ulmi sörgyárost is találtunk, aki beszállt volna az üzletbe. Hogy min bukkott meg a dolog? A területet csak bérbe vehettük volna ki. Márpedig egy külföldi vállalkozó ebbe nem megy bele. Talán attól féltek, ha megkapjuk a földet, már el is feledkezünk az ígéretünkről? Jogi garanciákat is lehetett volna találni, arról nem is beszélve, hogy saját üzleti hitelünket nem kockáztattuk volna egy ilyen ostoba lépéssel.

Azt mesélik, régen, ha egy üzleti vállalkozó beköltözött egy utcába, előbb-utóbb megvette a környék összes boltját, ha tehetné. Komoly konkurenciaharc folyt egy-egy üzletért. Ehhez azonban egyenlő partnerek, egyenlő esélyek kellettek. A nagyvállalat is ugyanabban a „kalapban” volt, mint a sarki fűszeres. A versenysemlegesség kora azonban egyetlen rendeltel még nem hozható vissza újra. Pedig pincékben, padláson is lehet mindannyiunk hasznára dolgozni, vállalkozni. Csak ezt még nem vettük eddig igazán tudomásul.

Rafai Gábor

Foghíjbeépítések

Az ÉTE Csongrád megyei csoportja szervezésében holnap, kedden délelőtt 10 óra körül Városi foghíjbeépítések a Délterv munkáiban címmel tartanak előadást a Dél-magyarországi Tervező Vállalat tervezői Szegeden, a Technika Házában, az első emelet 8 számú termében

Hány dollár volt Alaszka?

A kis szöszke lány újfent meggyőződhetett apja jóstehetségéről. Az olimpia idején, a papa, állítólag 11 aranyat jósolt a magyaroknak... Múlt hét szombatjára meg a szomszéd, K. Szabóék azt, hogy benne lesznek az első háromban...

Fagyos reggel, deres-fehér fák a Népkerében, a November 7. Művelődési Ház előtt a járda lezárva, bontják a tetőt, vagy mi. Törött cserépdarabokat ergetnek föntől, vödörszám. Nem lehet nem gondolni, ha csak villanásnyi időre is, íme, kultúrkasszánk... Ez a November 7. is, mióta háza a művelődésnek — óh, micsoda fellengzős a kifejezés, most — tessék az öreg falakat megnézni, körbejárni bévül. Egyébként a földszint még csak hagyján. Nem ilyet érdemelne ez a városrész, az a népművelő, aki „viszi” a házat, nem is akárhogyan. No, de vissza a múltból, a jövőből a mába: egy maroknyi, vagy félszáz szegedi kellemesen töltött délelőttjére, most végül is ez a fontos, ók fontosak.

A városi népfőnt — a Vöröskereszt, a Fészek egyetlen családvédelmi hónapot rendezett — most ért véget — amelynek keretében, főként nagycsaládosoknak, vetélkedőt hirdettek. Annak döntőjét tartották szombaton, a November 7-én.

Nagy László felvétele

Bemutakozik a Kiss család

hetedikes, Eszter, a középső, András 3 éves. A férjem nincs itthon, Indiában vegyészkedik. Mit mondjak? Nem könnyű nekünk sem, de nem akarok panaszkodni.

Brzokakék heten őrök körül a versenyszálat. A fiatalasszony iskolaorvos, jelenleg az 5 hónapos Ádámmal, otthon: — A férjem aneszteziológus, közben házat is épít. Lehet, hogy nekünk ez az év nehezebb, mint másoknak. Ki tudja? Ági 11 éves, Viktor 7, Marek 5, Helena 3 esztendő, Ádámk a legkisebb.

— Hogy van ideje vetélkedni is?

— Kedv kérdése volt. S valójában mindegy hol vagyunk, a lényeg, hogy együtt legyünk Mi a népfőntől

kaptuk meg a rejtvényűségeket, kettőt. Megválaszoltattuk a kérdéseket, amik egyáltalán nem voltak könnyűek. Hívtak bennünket a döntőbe, biztosan jól otdotuk meg a feladatokat.

— Úgy láttam, a férje elment. Megunta?

— Muszáj volt elszaladnia a hához. Most kötik be a fűtést, ott akart lenni.

Ilonka még mesél. Arról, hogy hiába kérték kétszer is szociális támogatást a tanácstól, hogy nem főzött semmit délre, majd valami egyszerűt összeüt, ha vége a vetélkedőnek, hogy nincs kire hagyni a kicsit, hogy decemberben költöznek. Tekintetével végigsimogatja a négy nagyot, meg a babakocsiban békésen ringatózó

Mag Edit